

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla (U 63/2016 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- tekijänoikeusneuvos Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö
- viestintäneuvos Kreetta Simola, liikenne- ja viestintäministeriö
- Head of Legal, Technology and Public Affairs Ismo Huhtanen, Sanoma Media Finland Oy
- lakimies Herkko Hietanen, Electronic Frontier Finland ry
- toiminnanjohtaja Antti Kotilainen, Musiikkituottajat - IFPI Finland ry
- johtaja Martti Kivistö, Säveltäjain Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- lakimies Jussi Mäkinen, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- TeliaSonera Finland Oyj
- Kopiosto ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Viestintävirasto

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan unionin komissio antoi 14 päivänä syyskuuta 2016 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla, COM(2016) 593 final. Direktiiviehdotus liittyy Euroopan unionin komission toiseen toimenpidekokonaisuuteen,

Valiokunnan lausunto LiVL 29/2016 vp

joka koskee tekijänoikeusjärjestelmän modernisointia digitaalisilla sisämarkkinoilla. Nyt käsillä olevaa komission toista toimenpidepakettia on tarkemmin kuvattu Euroopan unionin komission 14 päivänä syyskuuta 2016 antamassa tiedonannossa Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle "Tekijänoikeuteen pohjautuvan oikeudenmukaisen, tehokkaan ja kilpailukykyisen talouden edistäminen digitaalisilla sisämarkkinoilla". Tähän toimenpidekokonaisuuteen sisältyvät tekijänoikeusdirektiiviä koskevan ehdotuksen lisäksi ehdotus asetukseksi TV- ja radiolähetyksistä verkossa sekä direktiivi- ja asetusehdotukset koskien tekijänoikeuden rajoittamista näkövammaisten ja lukemisesteisten hyväksi. Muut toimenpiteet kuin lainsäädäntötoimenpiteet on kuvattu komission tiedonannosta tehdyssä E-kirjeessä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi tukee yleisellä tasolla komission pyrkimyksiä edistää tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen rajat ylittävää saatavuutta sisämarkkinoilla sekä tavoitetta saattaa tekijänoikeuden rajoitukset ajan tasalle tavalla, joka huomioi uudet hyödyntämistavat. Suomi katsoo, että direktiivissä tulee pyrkiä löytämään tasapaino toisaalta tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen ja elinkeinovapauden suojelemisen ja toisaalta yhteiskunnallisten tavoitteiden ja perusoikeuksien, kuten tieteen ja kulttuurin vapauden ja sananvapauden, välillä. Suomi pitää tärkeänä, että sääntelyllä ei aseteta esteitä tietoyhteiskunnan ja tietoverkkojen toiminnan kannalta tärkeiden palveluiden ja infrastruktuurien toimivuudelle, kuten hakukoneille ja linkitykselle.

Markkinoiden toimivuuden osalta Suomi painottaa, että EU:n tekijänoikeuspolitiikan tavoitteena tulee olla EU:n kilpailukyvyyn ja sisämarkkinoiden toimivuuden parantaminen ja tekijänoikeusmarkkinoiden kokonaisvolyymien kasvu niin oikeudenhaltijoiden ja sisältöteollisuuden kuin kuluttajienkin hyväksi. Näin ollen tekijänoikeussääntelyn ja siihen liittyvän sähköisen kaupankäynnin sääntelyn tulee tukea myös uusien ja innovatiivisten sisältöjen, palveluiden ja tuotteiden sekä liiketoimintamallien kehittämistä ja markkinoille tuomista. Sääntelyn lähtökohtina tulee olla toimivuus digitaalisessa toimintaympäristössä, uusien liiketoimintamallien mahdollistaminen ja teknologianeutraalius. Suomi katsoo, että sisämarkkinoilla pikemminkin tulisi vähentää kuin lisätä oikeuksien pirstaloitumista ja pyrkiä välttämään uusien oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien synnyttämistä.

Tiedonlouhinnan osalta Suomi katsoo, että nykyisiä mahdollisuuksia tiedonlouhintaan ei tule heikentää ja että tieteellistä tiedonlouhinta tarkasteltaessa olisi huomioitava myös mahdollisuudet hyödyntää kansallista tutkimusinfrastruktuuria, mukaan lukien muistiorganisaatioiden ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden osallistuminen tiedonlouhintaan sekä tutkimuksen verifioimiseen liittyvät tarpeet.

Suomi kannattaa direktiiviehdotuksen mukaista mallia, joka jättää kansallisen lainsäätäjän harkintaan, miten opetuskäyttö mahdollistetaan, ja jossa myös lisensointiin perustuvat mallit opetuskäytön turvaamiseksi olisivat edelleen mahdollisia. Suomi kannattaa myös ehdotusta, jonka mukaan opetuskäytön katsotaan tapahtuvan siinä maassa, jossa oppilaitos toimii. Kun jäsenvaltioille on jätetty kansallista liikkumavaraa, tämä elementti on tarpeen, jotta etäopetus olisi mahdollista.

Valiokunnan lausunto LiVL 29/2016 vp

Suomi kannattaa pyrkimyksiä edistää kulttuurihistoriallisesti kiinnostavien aineistojen saatavuutta myös rajat ylittävissä tilanteissa, mutta katsoo, että rajat ylittävän käytön sopimuslisenssijärjestelmään perustuvan ratkaisun tulisi voida tapahtua ehdotettua kevyemmällä hallinnollisella ratkaisulla, joka perustuu yhteishallinnointiorganisaatioiden vastavuoroisuuteen. Suomi ei pidä mahdollisena, että kulttuuriperintölaitokset neuvottelevat komission ehdottamalla tavalla eri ulkomaisten yhteishallinnointiorganisaatioiden kanssa kussakin tapauksessa erikseen myynnistä poistuneita teoksia koskevien käyttö lupien hankkimiseksi.

Suomi pitää komission ns. arvokuiluun liittyviä ehdotuksia ongelmallisina. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että komissio pohtii eri tekijöitä, jotka liittyvät tekijänoikeudellisesti suojattujen teosten verkkojakelun arvonmuodostukseen eri aloilla sekä oikeuksien ja vastuiden jakautumiseen eri markkinatoimijoiden välillä. Suomi katsoo, että markkinoilla olevia mahdollisia ongelmia on syytä tarkkaan selvittää ja etsiä ratkaisua, jolla saavutetaan reilut kilpailuolosuhteet. Samalla olisi kiinnitettävä huomiota tekijänoikeuksien kunnioittamiseksi tarvittavan infrastruktuuriin kehittämiseen, kuten yhteen toimivien teos- ja tekijätietojen saatavuuden varmistamiseen. Tavoitteena tulee olla tasapainoinen ja käytännön toimivuuden kannalta järkevä sääntely, jossa huomioidaan myös muut käynnissä olevat, erityisesti digitaalisten sisämarkkinoiden verkkoalustoihin eli alustatalouteen sekä teollis- ja tekijänoikeuksien toimeenpanoon liittyvät EU-hankkeet. Toimenpiteiden tulisi myös olla yhteensopivia sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin kanssa. Nyt esillä olevat arvokuiluun liittyvät ehdotukset ovat keskenään ristiriitaisia eivätkä perustu riittävään vaikutusarviointiin, jotta niiden pohjalta olisi mahdollista tehdä johtopäätöksiä uuden sääntelyn tarpeesta.

Suomi katsoo, että direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa pitäisi pyrkiä selkeyttämään ehdotukseen sisältyviä säännöksiä ja keskittyä asioihin, jotka ovat sisämarkkinoiden kehittämisen kannalta kaikkein tärkeimmät ja vaikutuksiltaan selvimmät.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää valtioneuvoston kriittistä kantaa hyvänä ja tarkoituksenmukaisena sekä katsoo, että asian valmistelussa tulee pyrkiä tasapainoiseen ja käytännön toimivuuden kannalta järkevään sääntelyyn, joka mahdollistaa digitaalisten sisämarkkinoiden verkkoalustojen eli alustatalouden kehityksen. On tärkeää, että luodaan puitteet eurooppalaisen alustatalouden kilpailukykyyn kehittämiseksi siten, että tekijänoikeuksien haltijat voivat saada korvauksia. Jotta tämä olisi mahdollista, on tärkeää, että nyt kehitettävä sääntely ei aseta esteitä uusien sovellusten ja palvelujen käyttöön ottamiselle.

Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajien vastuuvapauden rajoittaminen

Valtioneuvoston kannassa todetaan, että niin sanottuun arvokuiluun liittyviä ehdotuksia pidetään ongelmallisina. Komission ehdotus direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla ei ole kaikilta osin selkeä ja vaikuttaa joidenkin asiantuntijoiden mukaan olevan osittain ristiriidassa sähkökauppadirektiivin kanssa. On tulkinnanvaraista, mitä kaikkia palveluja ehdotus sisällyttämistekniikoista koskisi. Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että kyseinen 13 artiklan mukainen ehdotus uhkaa luoda oikeudellista epävarmuutta, mikä saattaa jarruttaa eurooppa-

Valiokunnan lausunto LiVL 29/2016 vp

laisten internetpalvelujen kehittymistä ja eurooppalaisten kuluttajien ja yritysten mahdollisuutta hyötyä digitalisaation mukanaan tuomasta kehityksestä. Jotkut asiantuntijat ovat jopa vaatineet kyseisen artiklan poistamista.

Valiokunta korostaa, että tekijänoikeuksia digitaalisilla sisämarkkinoilla tulee kehittää siten, että ei aseteta esteitä uusien sovellusten, palvelujen eikä kaupallisten toimintatapojen kehittymiselle. Tekijänoikeuslainsäädännön tulee mahdollistaa tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin saatavuus ja tekijänoikeusmarkkinoiden kehitys, jotta sekä kuluttajat että tekijänoikeuden haltijat voivat hyötyä kehityksestä. Tämän vuoksi on tärkeää, että asian jatkovalmistelussa punnitaan tarkoin 13 artiklan vaikutuksia.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 13.12.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker